

אלה הנוסעים בשיירות אופנועים של חרות למשל. רק חלק קטן היו צירים בה-עידה.

לשאל של היסטוריה אלימה הגיעו הדברים בטרם הצבעה, שעה שהוקראו הניסוחים של הצעות ההחלטה שהועמדו להצבעה. ישראל ישעיהו, שקרא את הצעת הרוב, שוסע במקלה של צריחות, ששום קהל של אל-ביס פרסלי או החיפושיות לא היה מתבייש בהן.

מאות צירי מפא"י החתיקים, אנשי הע-ליה השניה ונציגי הקיבוצים, נצבו מול מקהלת אחוזה האמוק בפיות סעורים ובעי-נים תמהות, כאילו הם חולמים חלום-בלהות.

חזית רגעים אלה באה לידי ביטוי באחד העמונים שכתב: "יש אנשים שהשואה היא מקור חיותם, עליה יחיו וישגשגו. תמצא אותם גם במחנה הגדול של חברי מפא"י!" זה לא נכתב בחזרות, גם לא בקול-העם. עתוני האופוזיציה נזהרו מלהשתמש בכי-טוים חריפים כאלה. זה נכתב בדבר.

★ ★ ★

מיהו הרוצח?

מלחמות האמיתיות לא התנהלו במסגרת ובמסדרונות. תחילה היתה זו ה-יועדה המתמדת ששימשה כזירת התמודדות. תפקידה של ועדה זו היה לנסח את ההח-לטות שיוגשו להצבעה בפני הוועידה. שם היה רוב מוחלט לאנשי אשכול, שכפו את דעתם על אנשי המיעוט, עד שאלה פרשו במאורגן מהוועדה עוד בערב הראשון לוועי-דה.

מאבק דומה התנהל בכל אחד מהגופים המאורגנים של מפא"י, אשר בשעת דיוני הוועידה היו צריכים לבחור את נציגיהם למרכז המפלגה. כל האבחנות ששימשו בש-נים קודמות מימדים לבחירתו או פסילתו של אדם לתפקיד כלשהו — נפלו. קנה המידה היחיד נשאר: איש אשכול או איש ביג.

במספר מקרים נמשכו הלחצים עד הרגע האחרון כמעט. כך, למשל, כאשר התכוננו אנשי "הכוח החדש" לכנס את נאמניהם בבית הביטוח, הופיע אחד מאנשי אשכול, בן-ציון וייסמן, האיש הממונה על ענייני-הפיתוח במפא"י, ציחה על נציגי עמדות הפיתוח לא להשתתף בכנס. על אף העובדה שדחאק נציגים אלה היו הצעקנים ביותר במחנה בן-גוריון, כשספק אם לרבים מהם היה ברור בכלל על מה נטוש החיכוך, לא יכלו להרשות לעצמם להמרות את פיו של הבוס. הסביר ציר מאפקים, שבלט קודם לכן בתעמולה רעשנית לטובת ביג: "מה אני יכול לעשות? בהצבעה חשאית אני יכול להצביע כרצוני, אבל אינני יכול למרוד בבלוי. מה אעשה אם פתאום יקטינו לנו את התקציב?"

באלם הוועידה עצמה לבש המאבק אופי דרמטי רק לעיתים נדירות. שני רגעי השואה היו דחאק עת הופיעו שתי נשים מהשורה השניה של העסקנים. תחילה היתה זו רחל ינאית בן-צבי, רעיית הנשיא המנוח, שביק-שה את רשות הדיבור. בקול ספוג עזב, בנימה אלוהית רגשנית שהעלתה דמעות בעיני צירים רבים וזיעועה גם את הנוקשים שבין הנוכחים, נגטה רחל ינאית, אולי לא ברצון, בטכטיס ריטורי. תחילה העתי-רה השבחות לבן-גוריון, ושעה שכל נאמניו מחאו לה כף בהתלהבות, עשתה תפנית של 180 מעלות. "אבל מה אתה רוצה מאיתנו?" שאלה. "איזו מבוכה אתה מכניס בנו?" כל מוחאיהכף נאלמו דום.

מיד לאחריה עלתה אשה ששימשה היפוי הגמור. היתה זו עסקנית אלמונית של הגוש התל-אביבי בשם מינה חפץ. במבטא רוסי ובקצב שידור עברית קלה ברדיו, נשאה נאום דמגוגי וצרחני לטובת בן-גוריון. תאוצת הקרב ועריפת הראשים נש-עה מדבריה, עמדה בניגוד גמור לדמותה הגוצה. העיר על כך אפרים בן-ארצי, מנהל איל"ע, בתמימה: "רובספיר היה כלב לעומתה!"

היא סיימה את נאומה בקריאה נרגשת: "מיהו הרוצח?" ובדיקו ברצע זה עלה דויד בן-גוריון על הבמה כשהוא מלוח ברעם התשאיות של אוהדיו.

ברגע אחר בעידה נראה לפתע השליח, שרץ כל זמן הוועידה מאחורי שולחן הנשי-אות, העביר פתקים בדואר פנימי בין ה-יושבים לידו, כשהוא מגיש פתק לדויד בן-גוריון. ביגיה הרכיב את משקפיו כדי לקרוא את הפתק, הוצינם את פניו ואחר קרע אותו לגזרים והשליכו לארץ. כל אלה שעקבו אחר תנועתיו הנרגזות תמהו לדעת מה היה

"תבטישי לרבר ככה!" מטיחה פולה בן-גוריון (שמאל) באגרוף קמוץ ובפנים נועזות, כלפי שרת-החזק גולדה מאיר. היה זה אחרי נאומה התוקפני של גולדה בוועידת מפא"י, בו לא היספה לתקוף את בן-גוריון אישית. פולה ישבה כל אותה עת מאחורי שולחן הנשיאות, בכעס גלוי.

היכנס פנימה, מסרו להם המנהיגים כי החליטו רשמית לא לדון בחוק המוצע אלא לאחר שתישמע דעתם של חברי המושבים של המפלגה. אך המורדים חיד-שו את זעקתם, עד שהועד-הפועל החליט כי עד לגמר הבירור המקיף שהובסח — תתנגד המפלגה להצעת-החוק. היה זה נצחון-על-תנאי למורדים, המתכו-נים להתמודדות הגדולה כאשר תוגש הצעת-החוק לאישור הממשלה, ולאחר מכן לאישור הכנסת. עידוד נוסף קיבלו מן הקצה השני של הגוף המושבי: מפ"ם הודיעה אף היא, שהיא מתנגדת לחוק בניסוחו הנוכחי. זאת חרף העובדה, שדחאק מפלגה זאת, המבוססת בעיקרה על ה-תנועה הקיבוצית התקיפה ביותר, חיכה עד כה עקרונית את הצעת-החוק. כי בני-תיים הסתבר שחברי מפ"ם במושבים מהווים גורם לא מבוטל — לפי אומדן אחד, יש בכוחם לבחור ציר אחד לכנסת. לכן היתה מפלגת הקולקטיביום נאלצת להתחשב בדעתם, להודיע שהיא מתנגדת לחוק אשר מהותו היא קולקטיביזציה מאונס של המושבים.

עתונות

ציפור הנפץ

עורך ידיעות אחרונות בא השבוע על סיפוקו: "הביטניקים" שכה הרגינו את ד"ר הרצל רוזנבלום לא תפסו את מקומם ה-שבועי מעל עמודי הצהרון. ציפור הנפש — המוסף הסאטירי בעריכתם של דן בן-אמוץ, חיים חפר, עמוס קינן ושמעון צבר — קיפלה את כנפיה ונעלמה.

בעיני עתונאים רבים עוררה הפסקת-ההופעה פליאה קטנה מזו שעוררה התחלת-ההופעה, לפני 11 חודשים. כי קשה היה למצוא חומר המתאים פחות לצהרון הוועיר-בורגני מאשר יצירותיהם השבועיות של חברי הרביעייה. אך המו"ל נוח מרוס האמין, כי זוהי התשובה הנכונה למוסף המצוייר של הארץ, שלדעתו כחן דחאק לרמתם האינטלקטואלית של קוראי ידיעות אחרונות.

נחתם הסכם, שהבטיח למערכת הציפור חופשייטיו מוחלט, בתנאי שהדבר לא יסבך את העתון במישפטי-דיבה, לא יסגע בעובדים אחרים של ידיעות אחרונות, לא יסגע בדת היהודית, לכך הוסיפו העורכים: "ובדת הנוצרית והמוסלמית".

מתחת לחגורה. ציפור הדרור נקלעה למערבולות אי-נסוף. לא היה כמעט שבוע, בו לא עירערו בעלי ידיעות אחרונות על חלק מן החומר — בעיקר בנושאים דתיים. פעם סירב מרוס להדפיס מאמר של עמוס קינן, בו ליגלג על השר יוסף אלמוגי. ההרפסה עוכבה, ולקינן הוצעה נסיעה ל-פאריס — אם רק יסכים להוציא את שמו של שר הפיתוח. לבסוף נענה קינן — חן ויתור על הנסיעה — ובמקום שמו של אלמוגי הופיע באותה רשימה שמו של השר עקיבא גוברין.

יחסי הרביעייה עם חברי-המערכת הקבו-רים של ידיעות אחרונות לא היו טובים יותר. אלה האשימו אותם בשחצנות, רטנו על שכרם הגבוה יותר. במיוחד שנא אותם העורך, בעל הדעות הריאקציוניות והשביניסטיות ביותר בעתונות העברית.

כאשר נשפט אורי וייחיס ונכלא, הוקדש כמעט כל המוסף הסאטירי של אותו שבוע למסע נגד המאסר. המו"ל הסתייג במיקצת, בהטעימו כי אין הנושא פופולארי, אבל הוא לא התנגד לפירסומו. ואז בא מאמרו הראשי של רוזנבלום, אשר שפך חימה וקללות על "הביטניקים".

"מה מתחת לחגורה?" נזקק בן-אמוץ, הכין תשובה שגם היא לא התחשבה במיוחד במיקומה המדויק של החגורה. ואילו קינן איים בהגשת מישפט דיבה, תבע התנצלות אישית של רוזנבלום.

תביעתו של קינן הועברה לטיפולו של עורך-דין, הביאה לבסוף לפירסום התנצלות מטעם העתון. את מאמרי-התשובה שלו הקריא בן-אמוץ באוזני מרוס. הלה התחל-חל, הודיע כי לא ירשה את פירסומו. אך רשות-התשובה שנשללה מבן-אמוץ על-ידי עתונו שלו, ניתנה לו על-ידי העולם הזה (1432). התוצאה: ברצע בו הופיע המאמר נגד רוזנבלום, נפחה ציפור הנפש את נשמתה.

השבוע, אחרי התרוצצויות ולבטים, תחל-טו הארבעה כי הציפור תקום לתחיית, תעוף שנית. אם לא על כנפי ידיעות אחרונות, הרי בכוחות עצמה. אחרי ה-פסקה של שבוע, התכוננו להופיע מחדש, כעתון סאטירי עצמאי. כדי להימנע מסר-בוכים סביב נכות-הבעלות על שם העתון, החליטו לקרוא לו ציפור הנפש.

במדינה

(המשך ממעמד 15)

הימים האלה מתקופת-המאסר של אורי דייזיס. הוא לא קיבל עדיין תשובה.

מושבים

הבלתי-קראים

מהומה בלתי-רגילה הטרידה את הוועד-הפועל של המפד"ל, בישיבתו השבועית ביום החמישי האחרון. קשה היה לראשי המפלגה להתרכז בדיוניהם, בקומה השלי-שית של בנין הקאסטל, כשבקומת הקרקע מקימים כמה עשרות טיפוסים בלתי-מחוק-צעים רעש המולה. לבסוף ירדו שני שליחי האולימפוס אל המון הבלתי-קרא, ניטו לברר את סיבת הרעש הטרורני.

היו אלה חברי 16 מושבים של המפד"ל, מן הגליל ועד הנגב הצפוני. המכונה שהזעיקה אותם לתל-אביב הופעלה על-ידי דיועה קצרה, שפורסמה שלושה ימים קודם לכן ביומון המפלגה. נאמר בה, כי ב-ישיבתו הקרובה של הוועד-הפועל יערך "דיון וסיכום" בשאלת חוק המושבים.

הדיועה הדליקה אות-אזעקה במטה "מורדי המושבים". מיד נשלחו מיברקים לכל מושבי המפד"ל, שישרו משלחות למרכז המפלגה כדי למנוע קבלת החלטה התומכת בהצעת-החוק. המיברקים נשלחו אמנם על-ידי אנשים שייכים למושבי מפא"י, אך ב-מלחמה זו ניטשטשו הגבולות המפלגתיים. איכרי המפד"ל ביטלו יום-עבודה ונסעו לתל-אביב — להפתעתם של חברי הוועד-הפועל.

המורדים בכיפה. כאשר ירדו ח"כ מיכאל חזני ומרכז הוועד-הפועל אל ה-איכרים הוועמים, נתקלו במטר של האשמות. "איך יכול הוועד-הפועל לדון ולסכם ב-עניין חוק המושבים, מבלי שיתרח לשאול לדעתם של חברי המושבים עליו?" רצו האיכרים הנועזים לדעת.

חזני נאלץ להבטיח כי לא יסוכם דבר בישיבה הזאת. מרכז הוועד-הפועל נסוג יותר תחת הלחץ הקולני: "הוועד הפועל לא ידון בכלל בסעיף זה היום. אין לכם מה לחשוש".

הניסוג התלקית לא סיפקה את המורדים בכיפה. כנס-המחאה התפור אמנם, אך הושארו מישמרות בכניון הקאסטל, לחדא שהוועד-הפועל לא ידון ויסקם. עד עשר בליל צבאו המישמרות ליד דלת חדרה-ישיבות. כאשר הותר להם ל-

כתוב בפתק המיסטורי. הפתק נכתב על-ידי אחד הצלמים שנכחו באולם. הוא ביקש, בשם כל הצלמים, מבן-גוריון להצטלם יחד עם לוי אשכול כדי להמחיש שלמרות חילוקי הדעות ביניהם, שורת אחדות במפא"י. פתק דומה נשלח גם ללוי אשכול, שהגיב על הבקשה בחיוב. ביג אסילו לא השיב.

ג'רעון שר שוטים

ממשך שלושה ימים שיתקה הוועידה את כל המדינה. כל הפקידים הבכירים, כל אנשי המפתח במוסדות הממשל, כל מנהלי החברות הגדולות, כולם חברו יחד, נמצאו בהיכל התרבות. זוהי תופעה טבעית. כמעט בכל מדינה מקובל שכינוס מפלגת השלטון גורם להפסקת הפעילות הציבורית. אולם הסיבה שגרמה לשיתוק הפכה את המצב בבלתי-נורמאלי.

היה צטוי זברור שהפרשה תעסיק את הוועידה. בירור המשך צורת הטיפול בה היה צורך חיוני למפא"י, למדינה ולאזרחיה. אולם ברצע בו הפכה הפרשה לגושא המר-כזי והבלעדי של הוועידה, גבל הדבר בפטי-כופאתיה המוגנית.

אזרחים ומשקיפים נייראלים לא יכלו להסתיר את תדהמתם. כפי האנשים שניהלו את הוועידה תרונות אפשרויות ההכרעה בעניני המדינה החיוניים ביותר. הם שקועים בבעיות ששום מוצא או פתרון כל נראה עברון. מאן כלכלי שלייל המור, בידוד פוליטי מחרף, החמרה של המצב הבטחוני וסכנות חברתיות פנימיות — כל אלה לא שימשו נושא לדיון, לא זכו למחשבה או בירור. בעיות אלה נזכרו רק בהצעות הת-לטה שיגרתיות שחוברו על ידי קבוצת אנ-שים קטנה בחדרי הדרים.

לא נמצא אף ציר אחד שיעלה על במת הוועידה ויפריע את מנוחת ג'רעון של השוטים. לא נשמע אף נאום אחד שהציב את מפלגת השלטון לא מול הבעיות ה-אמיתיות שחובתה לבררן. שגעון הרדיפה הפאחולוני של דויד בן-גוריון גרף עמו את כל מפא"י, על כל מחנותיה, בצורה שעוד תתקם בה בעתיד. עד כמה היתה הוועידה תלושה מהמציאות ניתן היה להי-ווכח למשמע הפרק בנואמו של בן-גוריון שלא התייחס לפרשה, אלא נגע בבעיה העיקרית של המדינה כפי שהיא נראית בעיניו: חינוך חובה חיים עד גיל 16.

כך סתם סופית הגולל על מפא"י של בן-גוריון ונעריה. בוועידה העשירית פשטה מפא"י את הדמות שהיתה לה עד כה, אך לא טרחה ולא הצליחה לתפור לעצמה דמות חדשה. הוועידה העשירית השאירה אותה עירומה.